

## ZIKRILLA NE'MAT IJODIDA TARIXIY OBRAZLAR

Jo'rayeva Mexrigiyo Quvondiq qizi

BuxDU O'zbek adabiyoti (10.00.02) yo'nalishi  
tayanch doktoranti (PhD)

**Annotatsiya:** Ushbu tezisdagi shoir Zikrilla Ne'mat ijodida tarixiy obrazlarning badiiy talqini, ularning shoir poetik tafakkuridagi o'rni hamda tarixiy shaxs va voqealarning badiiy mazmun kasb etishi masalasi tahlil qilinadi. Shoir she'riyatida tarixga murojaat qilish orqali milliy xotira, vatanparvarlik, jasorat, fidoyilik va ajdodlarga hurmat kabi g'oyalarning ifodalanishiga e'tibor qaratiladi. Tarixiy obrazlarning shunchaki tarixiy ma'lumot sifatida emas, balki zamonaviy o'quvchiga ma'naviy-estetik ta'sir ko'rsatuvchi badiiy vosita sifatida qo'llanishi ochib beriladi.

**Kalit so'zlar:** Zikrilla Ne'mat, tarixiy obraz, tarixiy shaxs, tarixiy voqea, badiiy talqin, milliy xotira, vatanparvarlik, obraz, poetik tafakkur.

**Аннотация:** В данной статье рассматривается художественная интерпретация исторических образов в творчестве поэта Зикриллы Неймата, их место в поэтическом мышлении автора, а также вопросы художественного осмысления исторических личностей и событий. Особое внимание уделяется тому, как посредством обращения к истории в поэзии поэта раскрываются идеи национальной памяти, патриотизма, мужества, самоотверженности и уважения к предкам. Анализируется использование исторических образов не только как исторического материала, но и как художественного средства, оказывающего духовно-эстетическое воздействие на современного читателя.

**Ключевые слова:** Зикrilla Неймат, исторический образ, историческая личность, историческое событие, художественная интерпретация, национальная память, патриотизм, образ, поэтическое мышление.

**Abstract:** This thesis examines the artistic interpretation of historical figures in the works of the poet Zikrilla Ne'mat, their place in the poet's aesthetic thinking, and the artistic representation of historical personalities and events. Particular attention is paid to the ways in which references to history in the poet's works express the ideas of national memory, patriotism, courage, self-sacrifice, and respect for ancestors. The study also explores the use of historical figures not merely as historical material, but as an artistic device that has a spiritual and aesthetic impact on the contemporary reader.

**Keywords:** Zikrilla Ne'mat, historical figure, historical personality, historical event, artistic interpretation, national memory, patriotism, image, poetic thinking.

Badiiy adabiyotda tarix va tarixiy shaxslar obrazining aks ettirilishi milliy adabiyot taraqqiyotining muhim yo'nalishlaridan biridir. Ijodkor tarixiy voqea va shaxslarni tasvirlash orqali o'tmishni yoritish bilan birga, bugungi avlod uchun muhim bo'lgan ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni ham ifodalashi mumkin. Shu jihatdan tarixiy obraz badiiy asarda o'tmish va bugunni bog'lovchi vosita vazifasini bajaradi. Zikrilla Ne'mat ijodida ham tarix, ajdodlar hayoti, xalqning boshidan kechirgan sinovlari, Vatan ozodligi va yurt himoyasi bilan bog'liq motivlar muhim o'rin tutadi. Ayniqsa, shoirning harbiy-vatanparvarlik ruhida asarlarida tarixiy shaxslar va tarixiy voqealarga murojaat qilish orqali jasorat, mardlik, sadoqat kabi tushunchalar badiiy ifodasini topadi.

## Multidisciplinary research and Innovation (SICMRI 2026)

Shoir ijodida o'zbek xalqi tarixida o'chmas iz qoldirgan xalq ajdodlaridan Jaloliddin Manguberdi, To'maris, Amir Temur, Temur Malik, Afrosiyob, Navoiy kabi obrazlari uchraydi. Ushbu tarixiy siymolar shoir she'rlarida obraz yaratilish uchun protatip vazifasini yaratadi. Ya'ni yozuvchining obraz yaratishi uchun asos bo'lgan real shaxslardir. Jumladan, "Mardi maydonlar yurti" to'plamidan o'rin olgan *"To'marisni esga oling"* she'rida massagetlarning jasur malikasi To'marisning qahramonliklari to'g'risida so'z boradi. Sir emaski To'maris Eron shohi Kir II (Kayxusrav)ga qarshi mardonavor kurashgan. Eri va o'g'lining o'limi ayol bo'lishiga qaramasdan uni bunday mas'uliyatli vazifani o'z bo'yniga oladi. Shoir esa bu she'r orqali har bir fuqoroni To'marisdek qo'rqqan bo'lishga, uning jasoratini sedan chiqarmaslikka undaydi:

*Massagetlar malikasi - mard To'maris,  
Jasorati tildan tilga ko'chib yurar.  
Shunday botir ayoli bor mamlakatdan,  
Yovlar o'tdan qo'rqqan kabi ko'chib yurar.  
Sadoqat deb bilib qallda yongan hisni,  
To'marisni esga oling to'marisni.[1:20]*

Yuqoridagi to'plam bolalar uchun yaratilgan to'plamlar qatoriga kiradi. Ushbu to'plamda xalq ozodligi yo'lida jang qilgan mard bobolarimizdan Jaloliddin Manguberdi va Temur malik haqida ham she'rlar uchraydi. Ushbu she'rlar yosh avlodga shunday bobolarimiz va ularning qilgan ishlaridan xabardor bo'lish barobarida estetik zavq va hissiry-ruhiy tetiklikka chorlaydi.

*Jaloliddin Manguberdu – xorazmshoh o'g'li edi,  
- Yurt tuprog'in zarrasin ham g'animga bermam, - derdi.  
Jaloliddin Manguberdi o'tyurak mard o'g'lon erdi,  
Mo'r-malaxdek bosib kelgan mo'g'ullarning dodin berdi.[1:19]*

She'rda Xorazmshohlar avlodidan bo'lgan shahzoda, so'ngi xorazmshoh Jaloliddinning mo'g'ullarga qarshi kurashi badiiy tarzda ifodalangan.

Tarixiy obrazning zamonaviylik bilan bog'lanishi Zikrilla Ne'mat poetikasining muhim jihatlaridan biridir. Shoir o'tmish qahramonlari haqida so'z yuritar ekan, aslida bugungi avlod uchun zarur bo'lgan fazilatlarni ham ilgari suradi. Demak, tarixiy obraz o'tmishning badiiy tasviri bo'lish bilan birga, tarbiyaviy va ma'naviy-estetik vazifani ham bajaradi.

Shuningdek, tarixiy obrazlar shoirning fuqarolik pozitsiyasini namoyon etishda ham muhim ahamiyatga ega. Vatan, xalq, milliy g'urur va tarixiy xotira masalalariga murojaat qilish orqali ijodkorning yurt va jamiyat oldidagi munosabati ko'zga tashlanadi. Bunda tarixiy shaxs obrazi shoirning o'z davri haqidagi qarashlarini ifodalashga xizmat qiluvchi poetik vositaga aylanadi.

Xulosa

Zikrilla Ne'mat ijodida tarixiy obraz masalasi shoir poetik tafakkurining muhim jihatlaridan biri sifatida namoyon bo'ladi. Tarixiy shaxs va voqealarning badiiy talqini orqali milliy xotira, Vatanga sadoqat, mardlik, jasorat va ajdodlarga hurmat kabi g'oyalar ifodalanadi.

Shoir tarixiy obrazlardan foydalanishda tarixiy fakti shunchaki qayta bayon etish bilan cheklanmay, unga badiiy-estetik mazmun yuklaydi. Shu sababli tarixiy obrazlar Zikrilla Ne'mat she'riyatida o'tmish va bugunni bog'lovchi, tarixiy xotirani mustahkamlovchi hamda muayyan g'oyani ifodalovchi poetik vosita vazifasini bajaradi.

## Multidisciplinary research and Innovation (SICMRI 2026)

Umuman, Zikrilla Ne'mat ijodidagi tarixiy obrazlarni o'rganish shoirning Vatan, xalq, tarix va milliy qadriyatlarga munosabatini yanada chuqurroq anglash imkonini beradi. Mazkur obrazlar shoirning badiiy olamida tarixiy xotira va zamonaviy ma'naviy ehtiyojlar uyg'unligini ta'minlovchi muhim omillardan biridir.

**Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati**

1. Ne'mat Z. Mardu maydonlar yurti. – Toshkent: Muharrir, 2019.
2. Ne'mat Z. Mangu qo'shig'imsan, Vatan. – Toshkent: G'afur G'ulom, 2018.
3. Ne'mat Z. Muhabbat mehrobi. – Toshkent, 2009.
4. Ne'mat Z. Onam ekan rayhonlar. – Toshkent, 2011.
5. Adiblar Zikrilla Ne'mat ijodi haqida. – Toshkent: Muharrir, 2022.
6. ZiyoUz elektron kutubxonasi materiallari.